

# කොස් වවමු - රට නගමු

ශ්‍රී ලංකාවට අවේණික ශාකයක් නොවුවත් කොස් ගස ඇත අතීතයේ සිට ම ශ්‍රී ලංකාවේ ජන ජීවිතය හා සබැඳි අපූර්වතම ශාකයක් විය. පනා, හෙරල වැනි විවිධ නම් වලින් ද හැඳින්වෙන කොස් ගස පැරැන්නෝ බත් ගස ලෙස හැඳින්වීමට ද පුරුදුව සිටියහ. ආටොකාපස් හෙටරොෆිලස් (*Artocarpus heterophyllus*) යන උද්භිද විද්‍යාත්මක නමින් හඳුන්වන කොස් ගස මොරේසියේ කුලයට අයත් ද්වී ධීප පත්‍රී බහු වාර්ෂික ශාකයකි. කොස් ගසේ සම්භවය ඉන්දියාවේ බටහිර ගාවිස් ප්‍රදේශය ලෙස සලකන අතර දකුණ හා ගිනිකොන දිග ආසියාතික රටවල මෙන්ම බ්‍රසීලය හා පිලිපීනය වැනි රටවල ද බහුල වශයෙන් වගා කෙරේ.

මේ අනුව කොස් ශක්තිජනක ආහාරයක් ලෙස දැක්විය හැකිය. කොස් එලයෙහි විශේෂත්වය වන්නේ ළපටි එලයේ සිට මේරු අවස්ථාව දක්වා ඕනෑම අවධියක දී ආහාරයට ගත හැකි වීමයි. ළපටි එලය පොලොස් ඇඹුල ලෙසත්, ඊට තරමක් මේරු පසු පොලොස් මැලේම ලෙසත්, ඉන්පසු කැටි කොස් මැලේම ලෙසත් ආහාරයට ගත හැකි වේ.

මේරු කොස් එලය කොස් මැලේම, තැම්බු කොස් හා කිරි කොස් ව්‍යාපනය ලෙස ආහාරයට ගත හැකි වේ. කොස් එලය ඉදීමෙන් පසු මිනිරිතම පලතුරක් වේ. කොස් ආහාරයට ගැනීමේ දී එළවළුවක් හා පලතුරක් පමණක් නොව එය බත් වෙනුවට

වගු අංක 01

ආහාරයට ගත හැකි කොස් ග්‍රෑම් 100 ක අඩංගු පෝෂක ප්‍රමාණ

සංඝටකය	මේරීමට පෙර	මේරු පසු	කොස් ඇට
තෙතමනය (%)	85.20	72.40	57.60
ශක්තිය (කි.කැලරි)	21.00	94.00	151.00
ප්‍රෝටීන් (ග්‍රෑම්)	2.60	1.70	4.30
මේදය (ග්‍රෑම්)	0.80	0.30	0.40
කාබෝහයිඩ්‍රේට් (ග්‍රෑම්)	9.40	93.70	32.00
කැල්සියම් (මි.ග්‍රෑම්)	30.00	27.00	35.00
පොස්පරස් (මි.ග්‍රෑම්)	40.00	0.00	126.00
යකඩ (මි.ග්‍රෑම්)	1.70	0.60	1.20
කැරොටීන් (මි.ග්‍රෑම්)	0.00	39.00	25.00
තයම්න් (මි.ග්‍රෑම්)	50.00	0.09	180.00
රයිබෝෆ්ලේවින් (මි.ග්‍රෑම්)	40.00	0.11	50.00
නියසීන් (මි.ග්‍රෑම්)	0.50	0.90	0.06
විටමින් සී (මි.ග්‍රෑම්)	14.00	9.00	17.00

මූලාශ්‍රය: කොස් - කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව, 2004

**ආහාරමය වශයෙන් කොස් එලයේ ඇති වැදගත්කම**

වගු අංක 01 ට අනුව, කොස්වල ප්‍රධාන සංඝටකය වන්නේ කාබෝහයිඩ්‍රේට් ය. මීට අමතරව ප්‍රෝටීන්, ඛනිජ ලවණ හා විටමින් වර්ග ද එහි අඩංගු වේ.

ආදේශ කළ හැකි ප්‍රධානතම ආහාරයකි. ග්‍රෑම් 100 ජනතාව තවමත් තම ආහාර වේලට කොස් එකතු කර ගන්නේ නම් එදිනට පිසිනු ලබන සහල් ප්‍රමාණයේ අඩු කිරීමක් කරනු ලබයි. මේ නිසා කොස් ආහාරයට එකතු කර ගැනීමෙන් සහල් සඳහා වන විශදම

අවම කරගත හැකි වන අතර එළවළු සඳහා යන පියදමේ ද අඩු වීමක් සිදු වේ.

හෙක්ටර කොබ්බෑකඩුව ගොවිකටයුතු පර්යේෂණ හා පුහුණු කිරීමේ ආයතනය විසින් 2006 දෙසැම්බර සිට 2007 මාරතු යන කාලය තුළ දී කොස් වගාව පිළිබඳව අධ්‍යයනයක් කරන ලදී. මේ සඳහා නාගරික ප්‍රදේශයක් වන සපුගස්කන්ද ග්‍රාම නිලධාරී වසමත්, අරධි නාගරික ප්‍රදේශයක් වන හොරණ ඉහළ මිලලව ග්‍රාම නිලධාරී වසමත්, ග්‍රාමීය ප්‍රදේශයක් වන කැගල්ල පිටදෙණිය ග්‍රාම නිලධාරී වසම හා ජනපද ප්‍රදේශයක් වන කුණ්ඩසාලේ අඹකොටේවත්ත යන ග්‍රාම නිලධාරී වසමත් ක්ෂේත්‍ර දත්ත රැස් කර ගැනීම සඳහා පාදක කර ගන්නා ලදී.

සමීක්ෂණයට භාජනය කරන ලද සියලුම ග්‍රාම නිලධාරී වසම්වල ඉඩම් හිමියන් ව්‍යාපනයක් වශයෙන් 87% ක් හා ප්‍රධාන ආහාරයක් වශයෙන් 70% ක් කොස් එල හට ගන්නා කාලයේ දී, නිතර කොස් ආහාරයට ගැනීම සිදු කරයි. නිතර කොස් ආහාරයට ගැනීමේ වැඩිම ප්‍රතිශතය එනම් 97% ක් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශයක් වූ පිටදෙණිය ප්‍රදේශයෙන් ද අඩුම ප්‍රතිශතය එනම් 77% ක් නාගරික ප්‍රදේශයක් වූ සපුගස්කන්ද ප්‍රදේශයෙන් ද, වාර්තා විය.

පලතුරක් වශයෙන් නිතර ආහාරයට ගැනීමේ සමස්ත ප්‍රතිශතය 50% ක් වූ අතර වැඩිම ප්‍රතිශතය වූ 60% පිටදෙණිය ප්‍රදේශයෙන් ද, අඩුම ප්‍රතිශතය වූ 47% මිලලව ප්‍රදේශයෙන් ද, වාර්තා විය. මෙම තොරතුරු වලින් පෙනී යන කරුණක් වන්නේ නාගරික ප්‍රදේශ වල ජනතාවට වඩා ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජනතාවගේ කොස් පරිභෝජනය ඉහළ මට්ටමක පවතින බවයි.

බත් සමඟ කොස් ආහාරයට ගැනීමේ දී ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජනතාව හා බැඳුණු සාම්ප්‍රදායික ආහාර පරිභෝජන රටාවන් කිහිපයක් හඳුනාගත හැකිය.

i. කොස් තම්බා ආහාරයට එකතු කර ගන්නේ නම් පොල් සම්බෝල/තිබ්බටු මැලලුම සමඟ කරවල හෝ මාලු (හොදී සහිත ව්‍යාපනයක්)

ii. කිරි කොස් වශයෙන් ආහාරයට එකතු කර ගන්නේ නම් කරවල බැඳුම සමඟ පියළි මිරිස් තෙලෙන් බැඳ ගැනීම

iii. මැලලුමක් වශයෙන් ආහාරයට එකතු කර ගන්නේ නම් කරවල බැඳුම සමඟ කිරි හොඳුක.

iv. පොලොස් ඇඹුල් වශයෙන් ආහාරයට එකතු කර ගන්නේ නම් අතෙකුත් සියලුම එළවලු වර්ග ඒ සමඟ ගැලපේ.

ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල තවමත් දානමය පිංකමක අවස්ථාවක දී, උත්සව අවස්ථාවක දී මෙන් ම ගොවිතැන් කටයුතු වල දී (කුඹුරේ හෝ කමහේ දී) පිළියෙල කරන ඇඹුලේ දී ද, පොලොස් ඇඹුල ව්‍යාපනය නොවරදින්නේ ඒ තරමටම ග්‍රාමීය ජනතාව හා පොලොස් ඇඹුල ව්‍යාපනය බද්ධ වී ඇති නිසා ය. කොස් වාරය සමඟ එන අඹ වාරය ද ග්‍රාමීය ජනතාවට විශේෂ වැදගත් කමක් දරයි. එයට හේතුව කොස් සමඟ අඹ ව්‍යාපනය ද, ග්‍රාමීය ජනතාව හා බැඳුණු සාම්ප්‍රදායික ආහාර වේලක් වීමයි. පැරැන්නන් කීවේ ගසක කොස් ආහාරයට ගෙන අඹ ගසක් යටින් ගිය ද, එම කොස් දිරවීම සිදුවන බවයි. සමීක්ෂණයට භාජනය කරන ලද සෑම ප්‍රදේශයකම දක්නට හැකි වූ පොදු ලක්ෂණයක් වූයේ කොස් නොමැති අය සමඟ කොස් ඇති අය බෙදා හදා ගැනීමයි. ඒ අතරම නිරීක්ෂණය කළ හැකි තවත් කරුණක් වූයේ කොස් පරිභෝජනයට ගැනීමේ දී ආර්ථිකමය හෝ සමාජ තත්ත්වයන් කිසිවක් ඒ සඳහා බලපා නොමැති බවයි.

අතීතයේ දී ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ගෘහණියන් විසින් අවාරයේ දී පරිභෝජනයට ගැනීම සඳහා වැලි කොස් ඇට, අටු කොස් සහ අටු කොස් ඇට වශයෙන් කොස් එල කල් තබා ගැනීම සිදු කරන ලදී. මේ වන විට අවාසනාවකට මෙන් එම තත්ත්වයේ වෙනස් වීමක් දක්නට හැකි වේ. සමීක්ෂණයට භාජනය කරන ලද ප්‍රදේශවලින් ලබා ගන්නා ලද තොරතුරු මගින් මෙම තත්ත්වය පැහැදිලි වේ. අවාරයේ දී පරිභෝජනයට ගැනීම පිණිස කොස් එල ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන සැකසීම සහ කල් තබා ගැනීම සිදු කරන්නේ නියැදියෙන් කුටුම්භ

41 ක්. එනම් 36% කි. කොස් එල අවාරයේ දී ආහාරයට ගැනීම සඳහා කල් තබා ගැනීම වැඩි වශයෙන් කරනු ලබන ග්‍රාම නිලධාරී වසම පීටදෙහිය වන අතර කුටුම්භ සංඛ්‍යාවෙන් 63%ක් කල් තබා ගැනීම සිදු කරයි. මෙහිදී ද, නිරීක්ෂණය කළ හැකි කරුණක් වන්නේ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල කොස් එල

කොස් එල කල් තබා ගැනීම සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් කරනු ලබන්නේ තම්බා වියළා ගැනීමයි. මෙය සංකීර්ණ ක්‍රියාවලියකි. තම්බන ලද කොස් මදලු හෝ ඇට වේලා ගැනීමේ දී සතුන්ගෙන් ආරක්ෂා කර ගනිමින් දින කිහිපයක් හිරු එළියේ වියළා ගත යුතුව ඇත. මේ සඳහා හොදින් හිරු එළිය පැවතිය යුතු අතර වර්ෂා සහිත කාලගුණික තත්ත්වයක දී කොස්

වගු අංක 02

**ශ්‍රී ලංකාවේ එක පුද්ගල කොස් පාරිභෝජනය - 2003**

එල කොටස්	එක පුද්ගල පාරිභෝජනය, මාසිකව ග්‍රෑම්
කොස් මදලු සහ ඇට	710
කොස් ඇට	28
පලතුරක් වශයෙන්	28
එකතුව	766

මූලාශ්‍රය: කොස්: කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව - 2004

කල්තබා ගැනීම සිදු කළත්, නාගරික සහ අර්ධ නාගරික ප්‍රදේශවලදී එම තත්ත්වය වෙනස් වන බවයි. නාගරික සහ අර්ධ නාගරික ප්‍රදේශවලදී කොස් එල කල් තබා ගැනීම සිදු කරන්නේ වෙළඳපළ ඉලක්ක කර ගනිමින් නොව, හුදෙක් තම ශාඛස්ත පරිභෝජනය සඳහා පමණකි.

විශාලීය සිදු කළ නොහැක. හොදින් හිරු එළිය නොතිබුණහොත් තම්බන ලද කොස් මදලු ඉක්මණින් නරක් වීම සිදුවේ. ගබඩා කිරීමේ දී දුම්මැස්සක් තිබේ නම් කෘමි හානි වළක්වා දීර්ඝ කාලයක් තබා ගත හැකි වුව ද දුම්මැස්ස නොමැති නම් ඉක්මණින් කෘමි හානිවලට භාජනය වේ.

අවාරයේ දී කොස් පරිභෝජනය කිරීම පීණීය කොස් එල සකසා ගැනීමේ දී ජනතාව මුහුණ දෙනු ලබන අපහසුතා කිහිපයක් මෙම සමීක්ෂණයේ දී හඳුනාගත හැකි විය. සමීක්ෂණයට භාජනය කරන ලද නියැදියෙන් 64% ක් කොස් එල කල් තබා ගැනීම සිදු නොකිරීමට ප්‍රධාන ම හේතුව වන්නේ ඒ සඳහා කාලවේලාවක් නොමැති කමයි. එය සමස්ථයේ ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් 44% කි. මැටි ගෙබිම සහ දුම්මැස්ස නොමැති වීමේ හේතුව 28% කට ද, වේලා ගැනීමේ අපහසුතා පැවතීම 13% කට සහ ශාඛණීයත්යේ කොස් කැපීමට ඇති අකමැත්ත 11% ක් ද වශයෙන් කොස් එල කල් තබා ගැනීමට සකස් කිරීමේ දී මුහුණ දෙනු ලබන අපහසුතා ලෙස අනාවරණය විය.

අතීතයේ මුලතැන් ගෙවල තිබූ මැටි ගෙබිම වර්තමානය වන විට ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලින් ද දුරස් වී ඇත. මෙම හේතුව නිසා ම වැලි කොස් ඇට දැමීම සඳහා වර්තමාන ශාඛණීයත්ව විකල්ප ක්‍රම උපයෝගී කර ගැනීමට සිදු ව තිබේ. වර්තමාන ශාඛණීයත් මැටි භාජනවල හෝ ඇලුමිනියම් භාජනවල වැලි කොස් ඇට දැමීම සිදු කළ ද, එම ක්‍රම පැරණි ක්‍රම මෙන් සාර්ථක නොවේ. මෙහි දී අපගේ යන ප්‍රතිශතය ඉතා ඉහළ මට්ටමක පවතී.

වගු අංක 02 ට අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ එක පුද්ගල කොස් පරිභෝජනය ගැන සලකා බලන විට සතුටුදායක මට්ටමක පවතින බව පෙනේ. එසේ වුවත්, විශාල කලාපීය ප්‍රදේශයන්හි වෙළඳපොළ සඳහා ප්‍රමාණවත්

කොස් සැපයුමක් තවමත් නොපවතී. මෙම තත්ත්වය එම ප්‍රදේශවල කොස් පරිභෝජනයට සෘජුව බලපෑමක් ඇති කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ වෙනත් ආහාර භෝගවලට මෙන් කොස් සඳහා වෙළඳපොළක් තවමත් නිර්මාණය වී නොමැති වීම විශාල අඩුපාඩුවකි. ශ්‍රී ලංකාවේ තෙත් කලාපයේ අපතේ යන කොස් එළදාව කොස් හිඟ ප්‍රදේශවලට සැපයුම් කිරීමේ මාර්ගයක් පවතී නම් ශ්‍රී ලංකාවේ ඒක පුද්ගල කොස් පාරිභෝජනය වගු අංක 04 හි දැක්වෙන ප්‍රමාණයට වඩා 50% කින් පමණ ඉහළ යනු නො අනුමානය. කොස් එල මිනිස් ආහාරය සඳහා ඉතා වැදගත් වන්නා සේම කොස් එල හා කොළ සත්ත්ව ආහාරයක් (ගව සහ එළවත් සඳහා) ලෙස ද බහුලව යොදා ගැනේ.

**වාර්ෂික කොස් එළදාව අපතේ යාම**

සමීක්‍ෂණයට භාජනය කරන ලද ප්‍රදේශවල නියැදියෙන් 71% කගේ කොස් එළදාව අපතේ යාමක් දක්නට හැකි වේ. කොස් එළදාව අපතේ යාමට ප්‍රධාන ම හේතුව අලෙවි මාර්ගයන් නොමැතිකමයි. එම හේතුව කොස් එළදාව අපතේ යන පුද්ගලයන්ගෙන් 55%කට බලපා ඇත. සමීක්‍ෂණයට භාජනය කරන ලද ප්‍රදේශවල කොස් නොමැති අය හට කොස් තිබෙන පුද්ගලයන්ගෙන් නොමිලයේ කොස් ලබා ගැනීමට හැකි වීම නිසා එම ප්‍රදේශවල කොස් සඳහා වෙළඳපොළක් නිර්මාණය වී නොමැත.

කොස් නිෂ්පාදනය අපතේ යන කුටුම්භවලින් 52.5% කට තම අස්වනු නෙළා ගැනීමේ අපහසුතාවයක් පැවතීම ද කොස් නිෂ්පාදනය අපතේ යාමට හේතුවක් වී ඇත. විශේෂයෙන් පීටදෙණිය වැනි ප්‍රදේශවල ගෙවත්ත විවිධ භෝග වගාවන්ගෙන් යුක්ත වීම නිසා වනාන්තර ස්වරූපයක් ගනී. මෙම නිසා කොස් ගස ද අනෙකුත් ගස් හා තරගකාරීව වර්ධනය වන බැවින් විශාල වශයෙන් උස්ව වර්ධනය වෙයි. මේ ආකාරයෙන් උස්ව වර්ධනය වීම නිසා අස්වනු නෙළා ගැනීමේ අපහසුතාවය මතුව තිබේ. මෙම තත්ත්වය අනෙකුත් ග්‍රාම නිලධාරී වසම් තුළ ද දක්නට හැකි විය. ඊට අමතරව, එළදාව නෙළා ගැනීමට කම්කරුවන් නොමැතිකම, වන සතුන්ගෙන් වන හානි (දඩු ලේනුන් සහ ඊලවුන්) හා ඉක්මණින්

නරක් වීම යන හේතූන් ද, කොස් එළදාව අපතේ යාමට සුදු වශයෙන් බලපා ඇත.

**කොස් ගෘහයේ ඇති දැවමය වටිනාකම**

කොස් දැවයේ ඇති ආවේනික පැහැයෙන්, ශක්තිමත් ස්වභාවයත් නිසා අතීතයේ සිටම ගෙදරදොර දැව අවශ්‍යතා කොස් දැවයෙන් සපුරා ගැනීමට ශ්‍රී ලාංකීය ජනතාව පෙළඹී සිටී. මෙම සමීක්‍ෂණයේ දී, වෙනත් දැව වර්ග වලට සාපේක්‍ෂව කොස් දැව සඳහා ඉඩම් හිමියන් තුළ ඇති කැමැත්ත විමසා බලන ලදී. මෙහි දී නියැදියෙන් 58% ක් ප්‍රකාශ කර තිබුණේ වෙනත් දැව වර්ගවලට වඩා කොස් දැවයට වැඩි කැමැත්තක් දක්වන බවයි. මෙහි දී දක්නට හැකි වූ විශේෂ කරුණක් වූයේ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශයක් වූ පීටදෙණිය ග්‍රාම නිලධාරී වසමේ 100%ක් ම ප්‍රකාශ කර ඇත්තේ කොස් දැව සඳහා විශේෂ කැමැත්තක් දක්වන බවයි.

**කොස් දැව සඳහා වැඩි කැමැත්තක් දැක්වීමට හේතු සාධක**

කොස් දැව සඳහා වැඩි කැමැත්තක් දැක්වීමට ප්‍රධානම හේතුව වශයෙන් ඔවුන් දක්වන්නේ කොස් දැවයේ දීර්ඝකාලීන පැවැත්මයි. නියැදියෙන් 88% ක් මෙම හේතුව ප්‍රකාශ කර ඇත. කොස් දැවයේ අලංකාරවත් පැහැය යන හේතුවට 35% ක් විශේෂ කැමැත්තක් දක්වා තිබේ. කොස් දැවයේ වටිනාකම ඉහළ මට්ටමක පැවතීම යන හේතුවට 23% ක් ද, ඊට අමතරව බහුලව පැවතීම හා සාම්ප්‍රදායික ආකල්පයන් ද යම් තරමකට විශේෂ කැමැත්තක් දැක්වීමට හේතු වී ඇත.

ඉඩම් හිමියන් කොස් දැව සඳහා විශේෂ කැමැත්තක් දැක්වූව ද, ප්‍රදේශයේ දැව වෙළඳසැල් වලින් කොස් දැව මිලයට ගැනීමට හැකියාවක් නැත. එයට හේතු වී ඇත්තේ එම ප්‍රදේශවල දැව ව්‍යාපාරිකයන් සියලුම කොස් දැව තොග මොරටුව ප්‍රදේශයේ දැව මොල් හිමියන් හට ඉහළ මිලකට සැපයීමයි.

කොස් ගසේ දැවමය වටිනාකම ඉහළ මට්ටමක පැවතීම නිසා මේ වන විට කොස් ගසේ අනාගත

පැවැත්මට හානි දායක වන අයුරින් දැව ව්‍යාපාරිකයන් කොස් ගස් කපා හෙළීම සිදු කරයි.

විශේෂයෙන් ම, නිවෙස්වල වහළු සකස් කිරීමේ දී, උළුවහු සහ ජනෙල් සකස් කිරීමේ දී ග්‍රාමීය ජනතාව තවමත් ප්‍රමුඛස්ථානය ලබා දෙන්නේ කොස් දැව සඳහා ය. ඊට අමතරව, ගසා භාණ්ඩ තැනීම සඳහා ද කොස් ගසට ඇති ඉල්ලුම ඉහළ මට්ටමක පවතී. විවිධ නීති රීති පැවතිය ද, කොස් ගස් කැපීම පාලනය කිරීමේ අපහසුතාවයක් මෙහිකා උද්ගතව තිබේ.

මෙම හේතුව නිසාම සමීක්ෂණයට භාජනය කරන ලද ප්‍රදේශවල වට අඩි 5 1/2 ට වැඩි කොස් ගස් ගණන ශීඝ්‍රයෙන් අඩුවෙමින් පවතින බව නිරීක්ෂණය කළ හැකි විය. විශේෂයෙන් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශයක් වූ පිටදෙණිය ප්‍රදේශය දැව ව්‍යාපාරිකයන්ගේ ග්‍රහණයට හසු වී ඇති බව දක්නට හැකි විය. ගැමියෙකුට කොස් ගසක් කපා ගැනීම සඳහා බලපත්‍රයක් ලබාගැනීම ඉතා අසීරු කාර්යයක් වුවත්, දැව ව්‍යාපාරිකයෙකුට එය දින දෙක තුනකින් කරගත හැකි පහසු කාර්යයක් බව ගම් වැසියෝ පවසති. ගම්මුත් කොස් ගසක් දැව ව්‍යාපාරිකයෙකුට අලෙවි කළ විට ගස කැපීම සඳහා බලපත්‍ර හා ප්‍රවාහන බලපත්‍ර ලබා ගන්නේ ව්‍යාපාරිකයා විසිනි.

**වගු අංක 03**

**ශ්‍රී ලංකාවේ කොස් වගා වපසරිය හා වාර්ෂික නිෂ්පාදනය**

වර්ෂය	වපසරිය (හෙක්ටයාර්)	නිෂ්පාදනය ගෙඩි '000
1995	51,236	273,285
2005	41,558	233,821

**මූලාශ්‍රය: ජන හා සංව්‍යායෝගික දෙපාර්තමේන්තුව**

වගු අංක 03 ට අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ කොස් වගා වපසරිය 1995 වර්ෂයට සාපේක්ෂව 2006 වර්ෂය වන විට හෙක්ටයාර් 9678 කින්, එනම් 19% කින් අඩු වීමක් පෙන්නුම් කරයි. මෙමගින් කොස් වගාවේ

**වගු අංක 04**

**දිස්ත්‍රික්ක අනුව කොස් ගස් ව්‍යාප්ත වී ඇති ආකාරය - 2002**

දිස්ත්‍රික්කය	කොස් ගස් සංඛ්‍යාව
1. ගම්පහ	185,837
2. මහනුවර	131,928
3. කළුතර	119,150
4. කැගල්ල	103,241
5. කොළඹ	91,804
6. ගාල්ල	80,590
7. බදුල්ල	72,934
8. කුරුමා	71,092
9. රත්නපුර	67,498
10. මාතලේ	63,871
11. අනෙකුත් සියලුම දිස්ත්‍රික්ක	213,919
<b>එකතුව (ශ්‍රී ලංකාව)</b>	<b>1,201,864</b>

**මූලාශ්‍රය: කෘෂිකාර්මික සංගණනය - 2002**

අනාගත පැවැත්ම පිළිබඳ බියකරු ඉතිරියක් පෙන්නුම් කරනු ලබයි.

වගු අංක 04 ට අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ මුළු කොස් ගස් සංඛ්‍යාව 1,201,864 කි. කොස් ගස් 50,000 ට වැඩියෙන් ඇති දිස්ත්‍රික්ක 10 ක් පවතින අතර වගුවේ එය දක්වා ඇත. වැඩිම කොස් ගස් සංඛ්‍යාවක් ඇති දිස්ත්‍රික්කය ගම්පහ වන අතර එය 185,837 කි. කොස් ගස් සංඛ්‍යාව අඩුම දිස්ත්‍රික්කය මන්නාරම වන අතර එහි ඇති කොස් ගස් සංඛ්‍යාව 570 කි.

**කොස් වගාව ආරක්ෂා කර ගැනීම**

අනාගත ආහාර සුරක්ෂිතතාවය සඳහා කොස් වගාව ආරක්ෂා කර ගැනීම සම්බන්ධයෙන් සමීක්ෂණයට භාජනය කරන ලද ප්‍රදේශයන්හි සියලුම ඉඩම් හිමියන් එකඟතාවයක් දක්වන ලදී. මෙහිදී අනාගත දැව සුරක්ෂිතතාවය පිළිබඳව ඔවුන්ගෙන් බහුතරයක් ප්‍රකාශ කරනු ලැබුවේ කොස් වෙනුවට විකල්ප දැව වර්ග වගා කළ යුතු බවයි.

කොස් වගාව ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා දැනට දශක හයකට පමණ පෙර සිට ම රජය විසින් විවිධ ක්‍රියාමාර්ගයන් අනුගමනය කොට ඇත. ආහාරමය වටිනාකමක් සහිත ගස් ආරක්ෂා කර ගැනීම පිළිබඳව 1951 මාරතු 15 වෙනි දින නිකුත් කරන ලද ගස් හෙළීම් (පාලන) පනත එයට නිදසුනකි.

කොස් ඇතුළු ආහාරමය වටිනාකමක් ඇති ගස් ආරක්ෂා කර ගැනීම පිළිබඳව 1951 මාරතු 15 වෙනි දින නිකුත් කරන ලද ගස් හෙළීම් (පාලන) පනත මගින් කෘෂිකර්ම විෂය භාර ඇමතිවරයා වෙත යෝග්‍ය වූ නීති රෙගුලාසි පැනවීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ බලය පවරා තිබේ.

මේ අනුව, දැනට බලපවත්වන්නේ කෘෂිකර්ම අමාත්‍යාංශයේ ලේකම්වරයා විසින් අංක 4/1/1/2 හා 2005.12.30 දිනැතිව නිකුත් කර ඇති චක්‍රලේඛය යි.

හෙළීම් බලතල ලබා දීම සඳහා සලකනු ලබන අවස්ථාවන්ට අදාළ ගස් සම්බන්ධයෙන්, ගස් තුනක් (3) දක්වා හෙළීම් බලපත්‍ර ලබා දීම අනුමත කිරීමේ බලතල ප්‍රාදේශීය ලේකම්වරුන්ට පවරනු ලැබේ.

ග්‍රන්ථසූචි, ඇමති මණ්ඩල තීරණයක් අනුව රාජ්‍ය පරිපාලන අමාත්‍යාංශය විසින් ජෛකේ/එන්/1/2/22 හා 2006.11.29 දිනැතිව නිකුත් කරන ලද චක්‍රලේඛයක් මගින් ඉඩම් බෙදා වෙන් කිරීමට නඩු නොපවරා ඇති හා නිරවුල් ඉඩමක කොස් ගසක් එක් වර්ෂයක් තුළ දී කපා ගැනීමට පහත සඳහන් කොන්දේසිවලට යටත්ව අවසර ලබා ගැනීමට ඉඩම් හිමියාට හැකියාව ලැබී ඇත.

1. කපන ලද කොස් ගස ප්‍රවාහනය කිරීමට අවශ්‍ය වන්නේ නම් දැනට ගස් හෙළීම් පාලන පනත යටතේ පනවා ඇති නියෝගවලට යටත් විය යුතුය.
2. කොස් ගසක් කපා ගැනීමට අවශ්‍ය ප්‍රදේශයන් සතියකට පෙර ග්‍රාම නිලධාරී මගින් ප්‍රාදේශීය ලේකම් වෙත ලිඛිතව දැනුම් දිය යුතු අතර ග්‍රාම නිලධාරී විසින් මාසික සාරාංශගත වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

3. ප්‍රදේශයේ කොස් ගස් ගහණය අඩු නොවන පරිදි කපන ගස් වෙනුවට අලුතින් පැළ සිටුවා ග්‍රාමීය මට්ටමින් වැඩ සටහන් ක්‍රියාත්මක කර අධීක්ෂණය කිරීම ග්‍රාම නිලධාරී විසින් කළ යුතුය.

මෙහිදී 1951 මාරතු 15 වන දින ගස් හෙළීම් (පාලන) පනත මගින් කෘෂිකර්ම අමාත්‍යවරයා වෙත ආහාරමය වටිනාකමක් සහිත ගස් ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා යෝග්‍ය වූ නීති රෙගුලාසි පැනවීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ බලතල පවරා තිබිය දී රාජ්‍ය පරිපාලන අමාත්‍යාංශය විසින් ජෛකේ/එන්/1/2/22 හා 2006.11.29 දිනැතිව නිකුත් කරන ලද චක්‍රලේඛයක් මගින් ඉඩම් බෙදා වෙන් කිරීමට නඩු නොපවරා ඇති හා නිරවුල් ඉඩමක කොස් ගසක් එක් වර්ෂයක් තුළ දී කපා ගැනීමට අවසර දීම ගස් හෙළීම් (පාලන) පනතේ විධිවිධාන අභිබවා යාමක් බව පෙනී යයි.

**කොස් නැවත වගා කිරීම**

කොස් නැවත වගා කිරීම පිළිබඳව සමීක්ෂණයට භාජනය කරන ලද ප්‍රදේශවල සමස්ත ඉඩම් හිමියන්ගෙන් ලබා ගන්නා ලද තොරතුරු අනුව කොස් නැවත වගා නොකිරීමට හේතු කිහිපයක් හඳුනා ගත හැකිය. මෙම සියලුම ප්‍රදේශවල ඉඩම් හිමියන් නැවත කොස් වගා කිරීම සිදු කරන්නේ ගුනා සුලු වශයෙනි. ඒ සඳහා ද විශේෂ හේතුවක් දක්නට හැකිය. මෙම ප්‍රදේශවල කොස් වාරයේ දී සතුන් විසින් කොස් එළ ආහාරයට ගැනීමෙන් පසු කොස් බීජ ප්‍රදේශය පුරා ව්‍යාප්ත වේ. අපේ රටේ පවතින යහපත් දේශගුණික තත්ත්වයන් අනුව සිටුවීමක් නොකර පොළව මත පවතින කොස් බීජ වර්ෂාවක් සමග පුරෝහණය වේ. මිනිස් ආයාසයකින් තොරව සිදුවන මෙම ක්‍රියාවලිය නිසා ප්‍රදේශය පුරා කොස් පැළ ගහණයක් ඇති වේ. මිනිසාට කළ යුතු වන්නේ මෙලෙස පුරෝහණය වී වර්ධනය වන කොස් පැළ ආරක්ෂා කර ගැනීම පමණකි.

මෙහි දී, ඉඩම් හිමියන් විසින් නැවත කොස් වගා නොකිරීමට ප්‍රධාන හේතුව වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ තමන්ගේ ඉඩම්වල තිබෙන කොස් ගස් ප්‍රමාණය ප්‍රමාණවත් වන බවයි. ඉඩම් හිමියන් දැනට තමන්

සතු කොස් ගස් සංඛ්‍යාව ප්‍රමාණවත් යැයි පවසන්නේ ආහාරමය අවශ්‍යතාවය සලකාගෙන මිස අනාගත දැව අවශ්‍යතාවය අමතක කරමිනි. සමීක්ෂණයට භාජනය වූ සියලුම ප්‍රදේශවල ඉඩම් හිමියන්ට තමන්ගේ ගෙවත්තේ ඇති කොස් එළදාව ඔවුන්ගේ ආහාර අවශ්‍යතාව සඳහා ප්‍රමාණවත් වී ඇත. දෙවන හේතුව වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ තමන්ගේ ඉඩම් කුඩා වීමයි. මෙම හේතුව දෙක අතර යම් තරමක සබඳතාවක් ද දක්නට හැකි වේ. තෙවනුව, වෙනත් හෝග වගාවන් සඳහා වැඩි කැමැත්තක් දැක්වීමත්, සිව්වෙනුව, නියගය හා වන සතුන්ගෙන් සිදුවන හානිය නිසා කොස් වගාව නැවත කිරීමට නොහැකි බවත් ඔවුහු දක්වා සිටියහ. නැවත කොස් වගා කිරීම සඳහා ඉඩම් හිමියන් හට මෙම ගැටලු එකක් හෝ කිහිපයක් බලපා තිබේ.

විශේෂයෙන්ම, නාගරික සහ අර්ධ නාගරික ප්‍රදේශවල නැවත කොස් වගා නොකිරීමට ප්‍රධාන හේතුව වන්නේ ඔවුන්ගේ ඉඩම් කුඩා වීමයි. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල දී තිබෙන කොස් ගස් ප්‍රමාණවත් වීම සහ වෙනත් වගාවන්ට (පොල්, රබර්) වැඩි කැමැත්තක් දැක්වීම නැවත කොස් වගා නොකිරීමට හේතු වී ඇත. නාගරික ප්‍රදේශයක් වන සපුගස්කන්ද ප්‍රදේශයේ ජනතාවගෙන් බද්ධ කොස් වගා කිරීම පිළිබඳ තොරතුරු විමසා සිටීමේ දී ඔවුන්ට බද්ධ කොස් පැළ සොයා ගැනීමේ අපහසුතාවයක් පවතින බව අනාවරණය විය.

කොස් නැවත වගා කිරීමේ දී, දේශගුණික සාධක වන නියගය ද, යම් තරමක ගැටලුවක් වී තිබේ. කොස් ගස හොඳින් වර්ධනය වීම සඳහා සාමාන්‍ය වාර්ෂික වර්ෂාපතනය මි.මී. 1000-1500 දක්වා පවතින මුහුදු මට්ටමේ සිට මීටර 1000 දක්වා වන ප්‍රදේශ ඉතාමත් සුදුසු ය. පරිසර උෂ්ණත්වය ය. අංශක 25-35 දක්වා හා අර්දුතාවය 75%-80% ක් පමණ තිබීම ද, අනෙකුත් යෝග්‍ය දේශගුණික සාධකයන් වේ. pH අගය 5-7.5 අතර පවතින ඇලුමිනියම් හෝ හෂුමස් පසක් කොස් වගාවට වඩාත් හිතකර වේ.

මෙවැනි භීතකර දේශගුණික සාධක සියල්ල දක්නට හැකි වන්නේ තෙත් හා අතරමැදි දේශගුණික කලාපයන්හි වන අතර කොස් වගාව සාර්ථකව කළ හැකි වන්නේ ද එම කලාපයන්හිය. විශේෂ

කලාපයේ සහ මීටර 1000 කට වඩා උසින් පිහිටි කඳුකර ප්‍රදේශවල ද, කොස් වගාව සිදු වුවත්, එම ප්‍රදේශවල අස්වනු අඩුවීම හා කොස් ගෙඩි විකෘති වීම සිදු විය හැකිය.

මේ වන විට මහවැලි ජලයෙන් පෝෂණය වන විශේෂ කලාපීය ප්‍රදේශයන්හි කොස් වගාව සාර්ථක ලෙස ව්‍යාප්ත වීමක් දක්නට හැකිය. ප්‍රශ්න දේශගුණික තත්ත්වයන් යටතේ බීජ කොස් පැළයක් වසර 4-5 ක කාලයක දී ද, බද්ධ කොස් පැළයක් වසර 3-4 දී ද, පිදීම සිදු වේ.

**බද්ධ කොස් වගාව**

කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව මගින් 1999 වර්ෂයේ දී කොත්මලේ, ෆාදර්ලෝන් සහ මහරගම වශයෙන් බද්ධ කොස් ප්‍රභේද තුනක් වගාව සඳහා නිර්දේශ කළ ද, මෙම පැළ වර්ග සොයා ගැනීමේ අපහසුතාවයක් ගොවීන් හට පවතී. මෙහි දී කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුවේ ප්‍රාදේශීය ගොවිපළවලින් සහ පුද්ගලික පැළ තව්නකරුවන් එම ප්‍රදේශවලින් හඳුනා ගන්නා ලද ගුණාත්මක කොස් ශාකයන්ගෙන් ලබාගන්නා අනුපයන් බද්ධ කර ගුණාත්මක බද්ධ කොස් පැළ රැසියල් 100 ක් වැනි මිලකට අලෙවි කිරීම කරයි. සෑම කොස් ශාකම එම පාරිභෝජනය සඳහා සුදුසු නොවේ. එබැවින් ව්‍යංජනයක් වශයෙන් ආහාරයට එක් කර ගැනීමට සුදුසු සහ පලතුරක් වශයෙන් ද මිහිරිතම කොස් වර්ග ජනතාව වෙත ලබා දීම සඳහා බද්ධ කොස් වගාව ව්‍යාප්ත කිරීම වැදගත් ය. බද්ධ කොස් වගාව ව්‍යාප්ත කිරීම මගින් පහත සඳහන් ප්‍රයෝජන ජනතාවට අත්වනු ඇත.

- i. ගුණාත්මක ආහාරයක් වශයෙන් තමන්ගේ ගෙවත්තෙන් කොස් එල ලබා ගැනීමට හැකියාව ලැබීම.
- ii. මිහිරිතම පලතුරක් ලබාගැනීමට හැකියාව ලැබීම.
- iii. වැඩි උසකින් වර්ධනය නොවීම නිසා එළදාව නෙළීමේ පහසුවක් ඇතිවීම.
- iv. මේ නිසාම එළදාව අපතේ යාම වැළැක්වීම.
- v. කෙටි කාලයකින් එළදාව ලැබීම.
- vi. බොහෝ විට අවාරයේ දී ද, එළදාව ලැබීම.
- vii. වගාව සඳහා අඩු ඉඩකඩක් වැයවීම.

viii. දැවමය වටිනාකමක් නොමැති වීම නිසා කපා ඉවත් නොකිරීම.

මේ අනුව සාමාන්‍ය ඕෂ් කොස් පැළයක් සිටුවීමට වඩා බද්ධ කොස් පැළයක් වගා කිරීම තුළින් ගොවියාට විශාල ප්‍රයෝජන රැසක් අත් වෙයි. **“අපි වචමු - රට නගමු” ව්‍යාපෘතිය යටතේ දිවයින පුරා කොස් පැළ දස ලක්ෂයක් සිටුවීමට සැලසුම් කිරීම ඉතාමත් 'කාලෝචිත වැඩපිළිවෙළකි.** එයින් කොස් පැළ ලක්ෂයක්වත් බද්ධ කොස් සඳහා වෙන් කළහොත් එය තවත් අගනා කාර්යයක් වනු නොඅනුමානය.

ශ්‍රී ලංකාවේ කොස් වගාව සඳහා රෝග හා පළිබෝධ භානි වෙන් හෝ වගාවන්ට සාපේක්ෂව ඉතා අවම මට්ටමක පවතී. මෙරට කොස් වගාවට වැළඳෙන රෝග හා පළිබෝධ වශයෙන් ඇත්තැක්කොස් දිලීර භානියත්, ගෙඩි විදින්නාගේ භානියත් හඳුනාගත හැකිය. මෙම රෝග හා පළිබෝධ භානි සඳහා ප්‍රතිකාර ක්‍රම පවතින නමුත්, කොස් වගාවට වැළඳෙන රෝග හා පළිබෝධ භානි සඳහා ප්‍රතිකර්ම කළ කිසිවකු, සමීක්ෂණයට භාජනය කල ප්‍රදේශවලින් හමු නොවුණි. එයට ප්‍රධාන හේතුව වන්නේ කොස් වගාව කිසිදු දෙපාර්තමේන්තුවකට අයත් භාගයක් නොවීමෙන් කොස් වගාව සඳහා විධිමත් ව්‍යාප්ති සේවාවක් හා උපදේශන සේවාවක් නොමැති නිසා ඒ පිළිබඳව ගොවීන්ගේ ඇති නොදැනුවත් භාවයයි.

කොස් වගාවේ අනාගත අභිවෘද්ධිය උදෙසා අවධානය යොමු විය යුතු නිර්දේශයන් කිහිපයක් පහතින් ඉදිරිපත් කෙරේ.

- ◆ කොස් පැළ දස ලක්ෂයක් වගා කිරීමේ ව්‍යාපෘතියට බද්ධ කොස් වගාව ප්‍රචලිත කිරීමේ වැඩසටහනක් ඇතුළත් කිරීම.
- ◆ කොස් ගස් කපා ගැනීම සහ ප්‍රවාහන බලපත් ලබා දීම අතීතයේ මෙන් කෘෂිකාර්මික ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රදේශය මට්ටමේ නිලධාරීන්ගෙන් සමන්විත මණ්ඩලයක් මගින් සිදු කිරීම.
- ◆ කොස් වගාව පිළිබඳ ව්‍යාප්ති හා උපදේශ සේවා කටයුතු කිරීම කෘෂිකර්ම උපදේශකවරුන් වෙත පවරා දීම.
- ◆ කොස් හිඟ ප්‍රදේශවලට කොස් බහුවල ඇති ප්‍රදේශ වලින් සැපයුම් ක්‍රමයක් නැතහොත් අලෙවි

මාර්ගයක් සකස් කිරීම. එමගින් කොස් බහුවල ප්‍රදේශවල කොස් අපතේ යාම වළකින අතර ඉඩම් හිමියන්ට ද අමතර ආදායමක් ලැබෙනු ඇත. අනෙක් අතට කොස් හිඟ ප්‍රදේශවල පාරිභෝගිකයන්ට සාධාරණ මිලකට පරිභෝජනය සඳහා කොස් ලබා ගැනීමේ හැකියාව ලැබෙනු ඇත.

- ◆ දැනට ක්‍රමයෙන් භාවිතයෙන් ඉවත්ව යන කොස් එල කල් තබා ගැනීමේ සාම්ප්‍රදායික ක්‍රම වෙනුවට නව තාක්ෂණය සම්බන්ධ කර ගනිමින් කෘෂිකර්ම උපදේශකවරුන් හරහා ගොවීන් / ඉඩම් හිමියන් දැනුවත් කිරීම.
- ◆ අනාගත දැව සුරකම්භාවය සඳහා කොස් වෙනුවට විකල්ප දැව වර්ග වගා කිරීම.
- ◆ කොස් ආශ්‍රිතව නිෂ්පාදනය කළ හැකි වෙනත් ආහාර වර්ග දේශීය හා විදේශීය වෙළඳපොළ වෙත විධිමත් ලෙස හඳුන්වා දීම, මේ වන විට විපලනය කරන ලද කොස්, පොලොස්, අවිචාරු, පොලොස් ඇඹුල වැනි කොස් ආශ්‍රිත නිෂ්පාදන දේශීය මෙන් ම විදේශීය වෙළඳපොළ වෙත සැපයේ. වර්තමානය වන විට සුප්‍රශස්ත ක්‍රම දියුණු තත්ත්වයක පවතින නිසා කොස් ආශ්‍රිත විවිධ ආකාරයේ ආහාර (පැමි, සෝස්, කෝඩියල්, මූරුක්කු, සීනිවල සංරක්ෂිත කොස් හා විපලනය කළ කොස්) නිෂ්පාදනය කර විදේශීය වෙළඳපොළට සැපයීම මගින් කොස් වගාව ආර්ථිකමය ආහාර හෝ වගාවක් බවට පත් කළ හැකි වේ.
- ◆ නිරවුල් ඉඩමක කොස් ගසක් එක් වර්ෂයක් තුළ දී කපා ගැනීමට ඒඕකේ/එන්/1/2/22 හා 2006.11.29 දිනැති රාජ්‍ය පරිපාලන චක්‍රලේඛය යටතේ ලබා දී ඇති ඉඩකඩ පිළිබඳව වගකිව යුත්තන්ගේ අවධානය යොමු වීම වඩාත් සුදුසු ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ: කොස් - කෘෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුව - 2004

**එන්.එස්.බී.ලි.වී. නවරත්න**

**පෞෂ්ඨ සංව්‍යාජ නිලධාරී**  
**ගෙකට්ටර කොඹ්බැකඩුව ගොවිකටයුතු**  
**පර්යේෂණ හා පුහුණු කිරීමේ ආයතනය.**